

QADRIYATLI YONDASHUV ASOSIDA TALABALARDA FUQAROLIK POZITSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING MAVJUD HOLATI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI

*Yuldasheva Mashxura Muzafarovna, Buxoro davlat pedagogika instituti dotsenti,
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)*

mashhurayuldasheva1973@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada didaktik jarayonning integrasiyalashuvi nafaqat nazariy va metodik o‘quv jarayonini bir butun sifatida amalga oshirishni, balki jarayonning samarali olib borilishini ham ta’minlaydi. Ayniqsa, ta’lim jarayonining serqirra va o‘ziga xosligini inobatga olgan holda, talaba kadrlarni tayyorlashda metodik fanlarni integrasiyalash nazariy-metodik tayyorgarlik jarayonining samarali kechishini ta’minlanishi, pedagogikada integratsiyalashgan kurslar tasnifini turli xususiyatlari muhokama qilinadi.

Kalit so‘zlar: integratsion kurs, integrasiyalash usullari, o‘zaro aloqadorlik, o‘zlashtirish darajasi, integrativ darslar, fundamental fanlar integratsiyasi, mahalliy va global muammolar integratsiyasi, tabiat va jamiyat yaxlitligi integratsiyasi, yondosh fanlar integratsiyasi.

СОСТОЯНИЕ И ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ГРАЖДАНСКОГО ПОЗИЦИОНИРОВАНИЯ У СТУДЕНТОВ НА ОСНОВЕ ЦЕННОСТНО- ОРИЕНТИРОВОЧНОГО ПОДХОДА

*Юлдашева Маишхура Музафаровна, доцент Бухарского государственного
педагогического института, доктор философии по педагогическим наукам (PhD),*

mashhurayuldasheva1973@gmail.com

Аннотация Интеграция дидактического процесса в статье обеспечивает не только реализацию теоретического и методического процесса обучения в целом, но и эффективное проведение процесса. Особенно учитывая многогранность и специфичность образовательного процесса, при подготовке студенческих кадров обсуждаются вопросы обеспечения эффективного протекания теоретико-методологического подготовительного процесса интеграции методических дисциплин, различные особенности классификации интегрированных курсов педагогики и многопредметной интеграции.

Ключевые слова: интегративный курс, методы интегрирования, взаимосвязь, степень усвоения, интегративные уроки, интеграция фундаментальных наук, интеграция локальных и глобальных проблем, интеграция природы и общества, интеграция смежных дисциплин.

STATE AND WAYS TO IMPROVE CIVIC POSITIONING IN STUDENTS BASED ON A VALUE-ORIENTED APPROACH

*Yuldasheva Mashkhura Muzafarovna, Associate Professor of the Bukhara State
Pedagogical Institute, Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD),*

mashhurayuldasheva1973@gmail.com

Abstract The integration of the didactic process in the article ensures not only the implementation of the theoretical and methodological process of teaching as a whole, but also the effective implementation of the process. Especially considering the versatility and specificity of the educational process, when preparing students, the issues of ensuring the effective flow of the theoretical and methodological preparatory process of integrating methodological disciplines, various features of the classification of integrated courses of pedagogy and multidisciplinary integration are discussed.

Keywords: integrative course, integration methods, relationship, degree of assimilation, integrative lessons, integration of fundamental sciences, integration of local and global problems, integration of the yakhlitnost of nature and society, integration of related disciplines.

KIRISH.

Pedagogikada integratsiyalashgan kurslar tasnifini turli xususiyatlariga ko‘ra amalga oshirish mumkin:

- kursning maqsad va muammolariga ko‘ra;
- tabiiy-ilmiy tizimdagi fanlarning umumiy vazifalariga ko‘ra;

- fan tarmoqlarining o‘zaro aloqadorligiga ko‘ra;
- o‘quv predmetlarining integratsiyalash usullari va yo‘llariga ko‘ra;
- fanlarning o‘quv rejasidagi o‘rniga ko‘ra;
- o‘quv predmetlari yoki mavzularini o‘rganish uchun ajratilgan vaqtga ko‘ra;
- beriladigan bilimlarning murakkablik darajasiga ko‘ra va h. k.

METODOLOGIYA.

O‘quv predmetlarini tasniflashda va ulardan foydalanishda shuni e‘tiborga olish kerakki, bu kurslarni tashkil etuvchilar odatda bir qancha maqsad va vazifalarni qo‘yadilar. Shu sababli, kurslar integratsion kursning maqsad va vazifalari tabiiy-ilmiy bilimlarni o‘zlashtirilishiga ko‘ra tavsiflanadi. Bilimning o‘quv rejasidagi o‘rni, ajratilgan soatlarning hajmi, shu kursni to‘la o‘zlashtirish vaqti, talabalarining o‘zlashtirish darajasi – ko‘p maqsadli va xilma-xilligi, ko‘p tarmoqliligi hamda ko‘p funktsionalligi bilan tavsiflanadi.

Didaktik tizimda integrativ darslar bir nechta yo‘nalishlarda ifodalanadi:

integratsion kursning maqsad va vazifalariga ko‘ra

- fanlararo integratsiya
- yondosh fanlar integratsiyasi
- fundamental fanlar integratsiyasi
- o‘quv rejasidagi o‘rganilishi belgilangan fanlar integratsiyasi
- tabiiy-ilmiy bilimlarni o‘zlashtirilishiga ko‘ra***
- kompleks obyektlarni o‘rganish
- mahalliy va global muammolar integratsiyasi
- tabiat va jamiyat yaxlitligi integratsiyasi
- ko‘p predmetli integratsiya.

NATIJA VA TAHLIL.

- fanlararo integratsiya – bunda ikki yoki undan ortiq asosiy fanlar g‘oyalari, nazariya va tushunchalari birlashtiriladi, integratsiyali rejalashtirish orqali amalga oshiriladi;

- yondosh fanlar integratsiyasi – o‘zaro yaqin aloqada bo‘lgan fanlarni integratsiyalash asosida yangi fanlarni vujudga keltirish. Buning asosida yangi tabiiy hamda ilmiy fanlar vujudga keladi;

- fundamental fanlar integratsiyasi – zamonaviy bilimlarning barcha tarmoqlari uchun asos bo‘luvchi fanlar va ushbu fanga tegishli bo‘lgan umumiy ilmiy tushunchalar, qoidalar va nazariyalarni integratsiyalash;

- yaxlit bir butun tizim bo‘lgan kompleks obyektlarni o‘rganish. Bunda “koinot, “jamiyat”, “inson”, “muhit”, “tabiat” kabilarga oid bilimlar integratsiyalashtirib o‘rganiladi;

- mahalliy (tabiiy – ilmiy bilimlar) va global (muhim) muammolar – ilmiy, ekologik, polietnik, sanoat va mamlakatning madaniy rivojlanishi bilan millatning bugungi kundagi tutgan o‘rni haqidagi qarashlar integratsiyalashtirib o‘rganiladi;

- tabiat va jamiyat qonuniyatlaridagi yaxlitlikni tushunish va yaxlit shaxsiy munosabatni shakllantirish uchun tashkil etiladigan integratsiya;

- ko‘rgazmali yondashishga olib keluvchi metodlar va usullar – evristik suhbatlar (savol-javob uslubi), rejali boyitadigan suhbatlar, ekskursiyalar, ijodiy ishlar, mustaqil ishlar, pantomimika, sahna ko‘rinishlari, namunali qiroat bilan o‘qish, insho yozish, diktant, bayon yozish, matematik masalalarni echish topshiriqlarni o‘zaro uyg‘unlikda qo‘llash;

- tabiat va inson o‘rtasidagi o‘zaro aloqadorlikni hamda yaxlit integratsion asosda faoliyatni tashkil qilish zaruriyatini anglashga o‘rgatish;

- o‘quv rejasidagi o‘rganilishi belgilangan ijtimoiy-gumanitar, tabiiy-amaliy va texnik fanlarni mazmunan o‘zaro ta‘sirini inobatga olgan holda integratsiyalash;

- o‘quv jarayonini samarali rivojlantirishning eng maqbul usuli muammoni (o‘rganiladigan mavzuni) taqdim etishning innovasion yondashuvlarini sifatli qo‘llay olish;

- ta‘lim jarayonida majburiy va tanlov fanlarni o‘zaro bog‘lashda o‘quv faoliyatini insonparvarlashtirish;

- tabiat-jamiyat tizimining obyektiv o‘zaro munosabatlarni o‘zlashtirishi bilim oluvchilar shaxsini shakllantirishni nazarda tutuvchi integratsion mashg‘ulotlar tashkil etish;

- bilim oluvchilarda integratsion bilim, ko'nikma, malaka, tasavvurlarni hosil qilish;
- har bir o'quv materialini o'zlashtirishda talabalarda motivasiyaning hosil qilinishi ushbu materialning o'zlashtirilishiga katta yordam beradi, o'quv materiali haqida yaxlit tushuncha hosil bo'ladi va xotirada mustahkam saqlanadi, emosional anglashga, fikrlash qobiliyatining o'sishi, nutq va tasavvurining rivojlanishiga olib keladi.

XULOSA.

Integratsion kurslarning tashkil etilishi talabalarni nazariy-metodik tayyorgarligi davomida quyidagi tafakkur shakllarini hamda nazariy-metodik malakalarni tarkib toptirishga yordam beradi:

- tabiiy obyektlar haqida ma'lumot berish orqali talabalarning shaxsiyatini shakllantirish;
 - pedagogik – psixologik tizimda fanlararo o'zaro aloqani shakllantirish;
 - o'quv materiallarini anglash, jarayonga moslashish ko'nikmasini shakllantirishda yangi materialni tushuntirishda manbalarni turli fanlar kontekstidan izlash;
 - mutaxassislik fanlarini o'qitishda integrativ kurslarni tizimli yo'lga qo'yish;
- mutaxassislik fanlarini o'qitishda talabalarning kompleks bilimlarini shakllantirish integrativ usul va vositalar orqali amalga oshirib borilishini ta'minlashga erishish. Bu esa integrativ bilimlarni mustahkam o'zlashtirish va hissiy ongini shakllantirishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Qadriyatli yondashuvlar asosida talabalarning fuqarolik pozitsiyasi va tolerantlik tafakkuri texnologiyalarini shakllantirish., "Pedagogik akmeologiya" №6(8) 2023, 42-46 b.

2. Qadriyatli yondashuv asosida talabalarda tolerantlik tafakkuri va fuqarolik pozitsiyasini takomillashtirish texnologiyasi., Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar № 2023 aprel 38-43 b.

3. Технологии совершенствования толерантного мышления и гражданского позиционирования у студентов на основе ценностно-ориентировочных подходов., "Pedagogik akmeologiya" 7(15) 2024, 59-63 b.

4. Qadriyatli yondashuv asosida talabalarda tolerantlik tafakkurini takomillashtirish texnologiyasi., "Buxoro psixologiya va xorijiy tillar instituti ilmiy axborotnomasi" ilmiy-amaliy jurnal 3(7) 2024 252-254 b.

5. Yuldasheva, M. M. (2021). The development of tolerance and its efficiency based on national traditions. *Middle European Scientific Bulletin*, 8.

6. M.M. Yuldasheva Qadriyatli yondashuv asosida talabalarda tolerantlik tafakkuri va fuqarolik pozitsiyasini takomillashtirishning nazariy asoslari // *Inter education & global study*. 2024. №10. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/qadriyatli-yondashuv-asosida-talabalarda-tolerantlik-tafakkuri-va-fuqarolik-pozitsiyasini-takomillashtirishning-nazariy-asoslari> (дата обращения: 25.03.2025).

7. Improving tolerant thinking among the youth of Uzbekistan Youth, science, education: topical issues, achievements and innovations., 2024 Prague, Czech18 <https://academicsresearch.ru/index.php/ysetia/article/view/3026>

8. Training for the development of tolerant thinking among students in the conditions of modern society., *Novateur publications international journal of innovations in engineering research and technology [IJIERT]* ISSN: 2394-3696 Website: ijiert.org VOLUME 9, ISSUE 12, Dec. -2022, 241-246 <https://repo.ijiert.org/index.php/ijiert/article/view/3518>

9. Technologies for improving tolerant thinking and civic positioning in students based on value-oriented approaches., Vol. 3 No. 1 (2024): Problems and scientific solutions. 2024 Australia, Melbourne 83-86 <https://academicsresearch.ru/index.php/icpass/article/view/3000>

10. Technology for the formation of tolerant thinking and civic positioning among students based on a value-oriented approach., *European Journal of Innovation in Nonformal Education (EJINE)* Volume 4 | Issue 11 | November -2024 ISSN: 2795-8612 ., 292-294 b.

11. Muzafarovna, Y. M. (2022). Tibbiy pedagogik yo 'nalish talabalarida milliy an'analar asosida bag 'rikenglikni rivojlantirishga oid tarixiy tajribalar. *Ijtimoiy fanlarda innovasiya onlayn ilmiy jurnali*, 2(12), 80-84.

12. Юлдашева, М. М., & Юлдашева, М. М. (2021). Применение методов совместного обучения при проведении практических занятий. *Биология и интегративная медицина*, (1), 436-443.

13. Юлдашева Манзура Музаффаровна, Юлдашева Машхура Музаффаровна, Рузиева Махфуза Хикматовна, Кличова Фируза Каримовна ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ СОВМЕСТНЫХ ИНТЕРАКТИВНЫХ ОБУЧАЮЩИХ МЕТОДОВ «КРУГЛЫЙ СТОЛ» И «СЛАБОЕ ЗВЕНО» // Биология и интегративная медицина. 2020. №4 (44). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/effektivnost-primeneniya-sovmestnyh-interaktivnyh-obuchayuschih-metodov-kruglyy-stol-i-slaboe-zveno> (дата обращения: 25.03.2025).

14. Yuldasheva, M. M. (2020). Tolerance and students: what brings them together?. *International Engineering Journal For Research & Development*, 5(1).

15. Muzafarovna, Y. M. (2020). Development of tolerance in the history of eastern culture. *International Journal of Research and Development (IJRD)*, 5(10), 288-290.